

Ja, wij houden van dit land

Het gebruik van het nationale verleden in de volksliederen van
Denemarken, Noorwegen en Zweden

Bachelorscriptie
J.N. Oosterom
Begeleider: F. Meijer
Aantal woorden: 9977
14 juni 2022

Verantwoording afbeelding voorblad: Afbeelding van Margaretha I van Denemarken, Noorwegen en Zweden, grondlegster van de Unie van Kalmar.

Bron: Margrete 1, New World Encyclopedia, https://www.newworldencyclopedia.org/entry/File:Margrete_1.jpg (geraadpleegd 13-06-2022).

Inhoudsopgave

Inleiding en Status Queestionis	3
1. De auteurs	8
<i>Historische context</i>	8
<i>De grootste Deense dichter aller tijden</i>	9
<i>De folklorist</i>	11
<i>De grootste Scandinavische dichter aller tijden</i>	12
2. Oorlog en natievorming	14
<i>Oorlog bezingen</i>	14
<i>Deense strijd</i>	15
<i>Herinneringen aan grootse dagen</i>	17
<i>Rivaliserende broers</i>	19
3. Religie als onderdeel van nationalisme	22
<i>Van Odin tot God</i>	22
<i>Deense mythen</i>	23
<i>Noorse vroomheid</i>	26
Conclusie	28
Bibliografie	31
Bijlagen	
Bijlage 1 – Volkslied van Denemarken	33
Bijlage 2 - Volkslied van Noorwegen.....	35
Bijlage 3 - Volkslied van Zweden	36

‘Du tronar på minnen från fornstora dar, då ärat ditt namn flög över jorden, jag vet att du är och du blir vad du var’

Vrij vertaald betekent deze zin uit het Zweedse volkslied *Du gamla, du fria*: ‘Je troont op herinneringen van grootse dagen, toen jouw glorieuze naam over de aarde vloog, ik weet hoe je bent en dat je blijft hoe je was.’ Met deze frase presenteert de schrijver van dit volkslied Zweden als een glorieuze natie met een groots verleden waarnaar teruggegrepen moet blijven worden. Ook laat hij zien dat dit verleden het heden lijkt te bepalen, aangezien ‘je bent en blijft hoe je was’ slaat op het glorieuze verleden van Zweden waar hij over spreekt. Richard Dybeck schreef deze tekst anno 1844, een tijd waarin veel naties nog in de kinderschoenen stonden en probeerden hun identiteit vast te leggen en te zorgen voor een gevoel van verbondenheid bij hun inwoners.¹

Dit proces van natievorming was niet uniek voor Zweden. De vraag wat de inwoners van een land tot een natie maakt is geen nieuw discussiepunt. Vooral in de negentiende en twintigste eeuw vond natievorming plaats, onder andere door het opkomende nationalisme, kolonialisme en de toegenomen vraag naar grondwetten en mensenrechten.² Deze natievorming en met name het nationalisme dat hierin een grote rol speelde, is in veel elementen van negentiende eeuwse samenlevingen zichtbaar. Nationalisme is het streven naar het vormen van een natie en hiermee tevens de beweging die de natievorming aanjaagt. Zo wordt binnen het nationalisme vaak verwezen naar vroegere perioden van welvaart. Zo bestempeld de Deense schrijver Knud Jespersen (1926-1977) de achttiende eeuw als ‘goede tijden’ voor Denemarken, omdat het land als zijnde neutraal in de zeeoorlogen, erg rijk werd door het vervoeren van materialen voor de oorlogvoerende Europese landen.³

Dergelijke goede tijden spelen een belangrijke rol bij natievorming. De nationalist die hiernaar streven, willen namelijk dat de inwoners van een land het gevoel krijgen van het zijn van een natie en vooral het willen zijn van een natie om trots op te zijn. Dit idee is door antropoloog en politicoloog Benedict Anderson (1936-2015) vastgelegd in het concept *imagined community*. Anderson heeft dit concept binnen de wetenschap op de kaart gezet in 1983 met zijn werk *Imagined Communities*.⁴ Deze ‘ingebeelde gemeenschap’ beschrijft hij als een groep mensen waarvan de leden nooit iedereen zullen kennen, maar waarin alle leden wel

---

¹ W.L. Reed, *National Anthems of the World* (Londen 1997).

² L.H.M. Wessels en T. Bosch, *Nationalisme, naties en staten. Europa vanaf circa 1800 tot heden* (Nijmegen 2012).

³ K.J.V. Jespersen, *A History of Denmark*, vert. I. Hill en C. Wade (Hampshire 2011).

⁴ B. Anderson, *Imagined Communities* (Londen, New York 2006).

een gezamenlijk idee hebben over de gemeenschap en zich deel voelen van deze gemeenschap.⁵ In navolging van dit idee beschrijft Anderson een natie als volgt: een politieke gemeenschap, die zowel beperkt (door landsgrenzen) als soeverein wordt voorgesteld.⁶ Een natie bestaat volgens Anderson alleen omdat mensen willen en inbeelden dat deze bestaat en zich hiernaar gedragen.

De vraag die hierbij rijst is hoe dergelijke ingebeelde gemeenschappen, in dit geval naties, dan ontstaan. Zoals benoemd ontstaan naties in de basis door natievorming. Een belangrijk aspect van natievorming is de omgang met de geschiedenis van een bepaalde natie. Hoogleraar Cultuurwetenschappen Leo Wessels en universitair hoofddocent geschiedenis Toon Bosch benoemen in hun boek *Nationalisme naties en staten: Europa vanaf ongeveer 1800 tot heden* (2012) de natie als een onontkoombare realiteit. Daarnaast stellen zij dat veel historici in de negentiende eeuw vrijwel alleen naar de nationale geschiedenis van hun land keken en deze geschiedenis zagen als de ontwikkeling van de natie.⁷

Een onderzoek dat hierbij aansluit is dat van Maria Grever (1953). Zij heeft recentelijk, in 2020, in haar boek *Onontkoombaar verleden* een alomvattende benadering van het concept 'historische cultuur' beschreven. Zij ziet de natie als onderdeel hiervan. Grever geeft in haar boek een analyse van de vorming van een cultuur, gebaseerd op de nationale identiteit. Ze stelt ook dat mensen zich tot het verleden richten om te bepalen wie ze zijn.⁸ Tevens ziet Grever een groot cultuuraspect in het proces van natievorming, zij beschrijft dit als een identiteit, in tegenstelling tot de ingebeelde gemeenschap die Anderson oppert.

Grever gaat hierin tevens verder op het idee van historicus Chris Lorenz die in 2008 een historische identiteit beschreef. Hij legt de vorming hiervan uit als een voortdurend proces waarin het afzetten van een 'wij' tegenover de 'ander' centraal staat.⁹ Met dit idee van wij-zijdenken sluit Lorenz zich aan bij de ideeën van Benedict Anderson. Anderson stelt namelijk dat nationalisme geworteld is in de angst voor en haat jegens de 'ander', waarbij de liefde voor de eigen natie duidelijk wordt in de culturele aspecten van nationalisme, namelijk poëzie, proza, muziek en beeldende kunst.¹⁰ Een aanvulling hierop van Maria Grever is dat ook het nationale verleden onderdeel is van deze cultuur van de *imagined community*.¹¹ Het concept

---

⁵ Anderson, *Imagined Communities*.

⁶ Ibidem.

⁷ Wessels en Bosch, *Nationalisme, naties en staten*.

⁸ M. Grever, *Onontkoombaar verleden: reflecties op een veranderende historische cultuur* (Hilversum 2020).

⁹ C. Lorenz, *De constructie van het verleden: een inleiding in de theorie van de geschiedenis* (Amsterdam 2008).

¹⁰ Anderson, *Imagined Communities*.

¹¹ Grever, *Onontkoombaar verleden*.

natie is echter niet alleen voelbaar, als een concept waar mensen zich mee kunnen identificeren, maar een natie heeft ook zichtbare en tastbare elementen.

Dit blijkt uit het onderzoek van socioloog Anthony Smith (1939-2016), die in 1986 stelde dat een natie landsgrenzen, een hoofdstad, munteenheid, vlag, volkslied, paspoorten, militaire parades en nationale musea moet hebben.¹² Aan dit alles ligt volgens hem nationalisme ten grondslag, wat dan ook in al deze aspecten terug te vinden is.¹³ Zo laten nationale musea zien hoe een natie zich wil presenteren. Smith lijkt een natie niet te zien als slechts een ingebeelde gemeenschap, maar ook als zichtbaar gegeven. Benedict Anderson benoemt dit zichtbare aspect als *imagined realities*, ‘ingebeelde waarheden’, waarbij hij bovengenoemde onderdelen van een natie bestempeld als ‘emblem van natieheid’.¹⁴

De bovengenoemde onderdelen van een natie maakten vaak deel uit van het proces van natievorming, als aanjager van het nationalisme dat hieraan ten grondslag ligt. Hierin kunnen nationale volksliederen gezien worden als sterke aanjagers van nationalisme. Veel nationale volksliederen stammen uit de periode van de opkomst van nationalisme en natievorming.¹⁵ Toch lijken volksliederen meer van invloed te zijn op natievorming dan andersom. Volksliederen werden en worden ingezet om ervoor te zorgen dat een groep mensen zich een gemeenschap voelt, met een gemeenschappelijk volkslied. Nationale volksliederen kunnen daarom inzichten geven over het proces van natievorming dat in een bepaald land heeft plaatsgevonden. Dit is wellicht te zien in de melodieën van volksliederen, maar des te meer in de tekst. Of juist in het ontbreken van tekst, zoals bij het Spaanse volkslied.

Dit ontbreken van tekst verwijst volgens historicus Javier Moreno-Luzón (1967) naar de overwegingen die het nationalisme in Spanje met zich meebracht. Spanje wilde niet verwijzen naar een tekst die bij een donker verleden hoorde.¹⁶ Qua het ontbreken van tekst vormt Spanje een uitzondering. Het overgrote deel van alle staten heeft een volkslied met tekst, waarin veel verwijzingen naar de geschiedenis die het proces van natievorming aanjoegen te vinden zijn. In het kader van het debat omtrent natievorming en historische cultuur zijn dan ook al verscheidene onderzoeken verricht die betrekking hebben op nationalisme in nationale volksliederen.

---

¹² A.D. Smith, ‘State-making and nation-building’ *States in history* 15 (1986) 228-263.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Anderson, *Imagined Communities*.

¹⁵ Reed, *National Anthems of the World*.

¹⁶ J. Moreno-Luzón, ‘The strange case of a national anthem without lyrics: music and political identities in Spain (1785-1913)’, *Journal of Iberian and Latin American Studies* 23:3 (2017) 367-382.

In het debat rondom natievorming is in een dergelijk onderzoek vooral de geschiedenis die in de tekst naar voren komt interessant. Een nationaal volkslied is namelijk een symbool van een land dat door het hele land gedragen en ten gehore gebracht dient te worden. De aspecten van de nationale geschiedenis die tekstschrijvers hierin verwerkt hebben moeten dus op dat moment een belangrijke rol voor hen gespeeld hebben met betrekking tot hun nationale verleden. Een analyse van de tekst van volksliederen levert dus veel informatie op, met name over welke aspecten van het nationale verleden een tekstschrijver wilde uitdragen. De auteurs van de liederen maakten immers gebruik van het nationale verleden om te bepalen hoe tijdgenoten zich via dit verleden met de natie identificeerden. Zij representeren daarmee een deel van de natievorming die plaatsvond in de achttiende eeuw, waardoor analyse een geschikte basis voor een onderzoek vormt.

Een regio die interessant is voor een dergelijk onderzoek is politiek Scandinavië, te weten Denemarken, Noorwegen en Zweden. Deze landen hebben alledrie zowel een burgerlijk als een koninklijk volkslied en op verscheidene punten een gedeelde geschiedenis, zo waren de landen meermaals één of twee koninkrijken, voordat het drie verschillende landen werden.¹⁷ Dit maakt een analyse naar deze landen interessant, want grepen de Scandinavische tekstschrijvers terug naar deze gedeelde geschiedenis, of willen de tekstschrijvers hun land onderscheiden door zich heel erg te focussen op hun eigen land en geschiedenis? De vraag die in dit onderzoek beantwoord zal worden luidt dan ook als volgt: Hoe gebruikten de tekstschrijvers van de volksliederen van Denemarken, Noorwegen en Zweden het nationale verleden om natievorming aan te jagen met het schrijven van hun liederen tussen 1819 en 1859?

In deze vraag en in het verdere onderzoek dient ‘volkslied’ altijd gelezen te worden als zijnde het nationale volkslied van een land. Bovendien zullen enkel de burgerlijke volksliederen van Denemarken, Noorwegen en Zweden onderzocht worden, omdat de schrijvers van deze liederen hoogstwaarschijnlijk meer gericht waren op het schrijven van een lied dat natievorming diende aan te jagen. Een koninklijk volkslied diende vaak ter legitimatie van het gezag van het koningshuis.¹⁸ De tekst van de onderzochte volksliederen, in zowel de originele taal als in het Nederlands, is te vinden in de bijlagen.¹⁹

---

¹⁷ N. Kent, *A Concise History of Sweden* (New York, 2008).

¹⁸ Wessels en Bosch, *Nationalisme, naties en staten*.

¹⁹ De Nederlandse tekst is afkomstig van: Historiek <https://historiek.net/volkslied-van-noorwegen-ja-vi-elsker-dette-landet/108529/>, (geraadpleegd 19-05-2022). Historiek <https://historiek.net/volkslied-van-zweden-du-gamla-du-fria/71757/> (geraadpleegd 13-06-2022). Historiek <https://historiek.net/volkslied-van-denemarken-der-er-et-yndigt-land/143050/#:~:text=Het%20lied%20Der%20er%20et,vier%20jaar%20hierna%20op%20muziek.> (geraadpleegd 13-06-2022).

Ter beantwoording van deze onderzoeksvraag in de conclusie zullen allereerst enkele deelvragen beantwoord worden. De eerste deelvraag zal ter contextualisering ingaan op de tekstschrijvers van de volksliederen en luidt: Wie waren de tekstschrijvers van de volksliederen van Denemarken, Noorwegen en Zweden? Daarna zal gekeken worden naar enkele aspecten die in de tekst van de volksliederen naar voren komen. Allereerst zal het thema oorlog in alledrie de liederen besproken worden aan de hand van de vraag: Welke rol speelt het onderwerp oorlog in de volksliederen? De derde deelvraag zal zich richten op een ander aspect, namelijk religie. Hiervan zal aan de hand van een historische benadering antwoord gegeven worden op volgende de vraag: Welke rol speelt het onderwerp religie in de volksliederen?

Voor het beantwoorden van de deelvragen is eerst enige toelichting op de onderzochte volksliederen genoodzaakt. Het huidige Zweedse volkslied telt vier coupletten, maar in dit onderzoek worden enkel de eerste twee beschouwd. Het derde en vierde couplet zijn namelijk pas in 1910 geschreven en toegevoegd aan het volkslied. De schrijver hiervan was Louise Ahlen, die niet de eerste twee coupletten heeft geschreven en in een andere tijd leefde, wat een relevante vergelijking met de twee andere volksliederen belemmerd. Van het Noorse volkslied worden doorgaans alleen couplet 1, 7 en 8 ten gehore gebracht, maar voor de compleetheid van het onderzoek zullen alle acht coupletten beschouwd worden. Tenslotte is het Deense volkslied van origine een gedicht van twaalf strofen, maar dit is in de loop der tijd in het volkslied gereduceerd naar vier.²⁰ Toch zullen voor de compleetheid alle twaalf de originele strofen meegenomen worden in dit onderzoek.²¹

---

²⁰ Danmarks Historien <https://danmarkshistorien.dk/> (geraadpleegd 11-05-2022).

²¹ Zie bijlagen 1, 2 en 3.

1. De auteurs

De tekst van een volkslied wordt door een gehele natie gezongen, maar doorgaans door één persoon geschreven. Voordat er dieper ingegaan zal worden op de tekst van de Scandinavische volksliederen zal een blik geworpen worden op de schrijvers van de liederen. Hun persoonlijke leven, achtergrond en context kan namelijk helpen bij het verklaren hoe zij het nationale verleden van hun land gebruikt hebben bij het schrijven van hun tekst. De auteurs van de volksliederen van Denemarken, Noorwegen en Zweden zijn respectievelijk Adam Gottlob Oehlenschläger (1779-1850), Bjørnstjerne Bjørnson (1832-1910) en Richard Dybeck (1811-1877).²² Van ieder van hen zal een korte biografie gegeven worden, na het bespreken van de historische context.

Historische context

Om deze context te kunnen begrijpen is allereerst enkele kennis van de geschiedenis van de drie landen noodzakelijk. Een goed beginjaar hierin is 1397. In dit jaar vormden Denemarken, Noorwegen en Zweden, met nog enkele andere omringende gebieden en eilanden, de Unie van Kalmar, naar de plaats waar deze werd gevormd.²³ Deze unie kwam tot stand door het werk van de Noorse koningsmoeder Margaretha I (1353-1412). Zij zorgde er na het overlijden van haar zoon koning Olaf II (in 1387) voor, dat de drie aparte koninkrijken geleidelijk geheel onder haar regering kwamen. Zij regeerde in de positie van koning, als heersende koningin en zorgde ervoor dat haar achterneef Erik van Pommeren (1382-1459) haar troonopvolger werd.²⁴ In 1397 werd deze Erik op vijftienjarige leeftijd koning Erik VII van Denemarken, Erik III van Noorwegen en Erik XIII van Zweden, onder wiens leiding de drie landen een unie vormden.²⁵

De Unie van Kalmar zou blijven bestaan tot 1523, toen Zweden zich uit de unie terugtrok.²⁶ Hierna ontstond tussen Zweden en Denemarken een lange periode van rivaliteit, met verscheidene oorlogen.²⁷ Noorwegen en Denemarken vormden nog enkele jaren samen een koninkrijk, totdat Denemarken in 1536 bepaalde dat Noorwegen een provincie van Denemarken werd.²⁸ Dit veranderde pas in 1661 toen het absolutisme gevestigd werd en het Tweelingkoninkrijk Denemarken-Noorwegen werd gevormd. Hierin waren beide landen

---

²² Reed, *National Anthems of the World*.

²³ K. Larsen, *A History of Norway* (Londen 1948).

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ Kent, *A Concise History of Sweden*.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Jespersen, *A History of Denmark*.

²⁸ Larsen, *A History of Norway*.

gelijk, maar het centrum van de regering lag nog altijd in Denemarken.²⁹ Deze situatie zou blijven bestaan tot aan 1814. In dit jaar werd Noorwegen na het sluiten van de Vrede van Kiel door Denemarken afgestaan aan Zweden, waarna Zweden en Noorwegen samen als één unie verder gingen, met ieder een eigen koning.³⁰

Tussen de drie landen en met name tussen Denemarken en Zweden was omtrent 1819 een reeks onderlinge oorlogen nagenoeg ten einde gekomen. Er vonden echter ook oorlogen plaats met landen buiten Scandinavië. Zo was Denemarken vanaf 1801 tot aan de Vrede van Kiel in oorlog met Engeland (dat bijgestaan werd door Zweden).³¹ Toch kende ook Zweden andere tegenstanders dan Denemarken. Zo had het land in 1790 een einde gemaakt aan een twaalf jaar durende oorlog met Rusland door het winnen van de Zeeslag bij Svensksund.³² De politieke situatie van de drie landen op het moment dat het eerste volkslied (het Deense) geschreven werd, was dus dat Denemarken en Noorwegen nog maar kort een eigen koninkrijk vormden en dat recentelijk onderlinge oorlogen beëindigd waren. Dit alles vond plaats niet lang na en zelfs tijdens de Napoleontische periode, waar de wortels van het opkomen van de zogenoemde natiestaten liggen.³³ De drie landen kregen te maken met een nieuwe politieke situatie, waarin zij zichzelf een plaats moesten geven. Denemarken was na lange tijd geen eenheid meer met Noorwegen. Zweden vormde nu een eenheid met Noorwegen dat hierin de kans kreeg om een natie te vormen die los stond van Denemarken.

Dit was de politieke situatie anno 1819, het jaar dat Adam Gottlob Oehlenschläger de tekst voor het Deense volkslied schreef. De volksliederen van Zweden en Noorwegen werden geschreven in respectievelijk 1844 en 1859, tevens in de context van dit opkomende nationalisme, waarin de volksliederen dienden als aanjagers van het streven van nationalistten, te weten het vormen van een natie. Alvorens gekeken zal worden naar de tekst van de liederen, in de navolgende hoofdstukken, zullen de auteurs van de teksten belicht worden.

De grootste Deense dichter aller tijden

Adam Gottlob Oehlenschläger werd op 14 november 1779 geboren in Kopenhagen, in een familie waar al vier generaties lang de vaders des huizes organist waren.³⁴ Hij was eveneens kunstzinnig, al neigde zijn passie meer naar het acteurschap. Zijn familie bezat voldoende geld

---

²⁹ T.K. Derry, *A History of Modern Norway 1814-1972* (Londen 1973).

³⁰ Larsen, *A History of Norway*.

³¹ Jespersen, *A History of Denmark*.

³² Kent, *A Concise History of Sweden*.

³³ Derry, *A History of Modern Norway*.

³⁴ W.M. Payne, 'Adam Gottlob Oehlenschläger', *The Sewanee Review* 8:2 (1900) 129-146.

voor hem om te gaan studeren. Hij volgde een korte periode een opleiding tot acteur en vertolkte enkele malen kleine rollen in theaterstukken in het *Kongelige Teater* in Kopenhagen.³⁵ Hij wist echter niet door te breken als acteur, waarop hij besloot rechten te gaan studeren, hetgeen hij enkele jaren volhield. Tijdens zijn studietijd ontmoette Oehlenschläger Henrik Steffens. Dit was een Noorse filosoof en tevens de leerling van de Duitse filosoof Friedrich von Schelling, die heeft bijgedragen aan de Duitse Romantiek.³⁶ Steffens werd een vaste gesprekspartner van Oehlenschläger en via Steffens kwam hij in aanraking met de opkomende Duitse Romantiek.³⁷

Deze stroming inspireerde Oehlenschläger en hij begon met het schrijven van gedichten, die in de trend van de Romantiek veelvuldig verwezen naar een glorieus verleden.³⁸ Oehlenschläger schreef de dichtbundel *Digte*, die in 1803 uitkwam en alom wordt gezien als een breuk met de literatuur van de achttiende eeuw.³⁹ Met name het gedicht *Guldhorene* dat in deze bundel staat wordt gezien als keerpunt. Het gedicht gaat over het verlies van twee gouden hoornen, die het uiteenvallen van de Unie van Kalmar door de scheiding van Zweden symboliseren.⁴⁰ Dit nationalistische gedicht wordt gezien als het begin van de Deense Romantiek.⁴¹ Hierna nam de bekendheid van Oehlenschläger gestaag toe. Hij ontmoette onder andere de filosofen en dichters Friedrich Schleiermacher, Johann Gottlieb Fichte en Johann Wolfgang von Goethe, met wie hij zijn poëzie besprak.⁴²

Met name in het eerste decennium van de negentiende eeuw schreef Oehlenschläger zijn bekendste werken. In 1810 trouwde hij en werd hij hoogleraar aan de universiteit van Kopenhagen. Daarna bleef hij gedichten schrijven, maar deze verkregen niet zoveel bekendheid als zijn eerste werken.⁴³ In 1819 schreef hij voor een wedstrijd ter verkiezing van een nieuw volkslied zijn tekst *Der er et yndigt land*. De context van deze wedstrijd is helaas onduidelijk, maar de tekst van Oehlenschläger werd niet verkozen als winnaar.⁴⁴ Ondanks dit verlies werd Oehlenschlägers tekst niet vergeten en in 1844 zongen studenten het lied op de nationale feestdag. Zijn liedtekst was dus niet vergeten, net als zijn bijdrage aan de Deense Gouden Eeuw, zoals de periode 1800-1850 op het gebied van wetenschap, filosofie, kunst en

---

³⁵ L.M. Nielsen, 'Adam Oehlenschläger Biergtrolden (1803-1861)' *Aurorae Borealis Studia Classica* 9 (2020).

³⁶ Payne, 'Adam Gottlob Oehlenschläger'.

³⁷ Ibidem.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Nielsen, 'Adam Oehlenschläger Biergtrolden'.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ Payne, 'Adam Gottlob Oehlenschläger'.

⁴² Ibidem.

⁴³ Nielsen, 'Adam Oehlenschläger Biergtrolden'.

⁴⁴ Ibidem.

literatuur in Denemarken wordt genoemd.⁴⁵ In 1829 kreeg hij voor deze bijdrage een onderscheiding en werd hij uitgeroepen tot Vaderlandsdichter van Denemarken.⁴⁶ Ondanks deze bijdrage en zijn bekendheid, werd *Der er et yndigt land* pas officieel uitgeroepen tot het burgerlijke volkslied van Denemarken in 1920.⁴⁷

De folklorist

Waar Oehlenschläger wordt gezien als de grootste dichter die Denemarken gekend heeft, staat Richard Dybeck, de schrijver van het Zweedse volkslied, binnen de Zweedse literatuur vooral bekend als folklorist. Er zijn vooral werken van hem en niet over hem, waardoor het niet eenvoudig is een concreet beeld van zijn leven te schetsen. Richard Dybeck werd geboren op 1 september 1811 in het zeer kleine dorp Odensvi. Over het verloop van zijn kinderjaren en jeugd zijn weinig bronnen. Wel is bekend dat hij rechten gestudeerd heeft, waardoor hij veelal wordt bestempeld als jurist.⁴⁸ Hij is niet verder gegaan in de tak van de rechtswetenschap en wijdde zijn leven voornamelijk aan onderzoek doen naar volksmuziek en het leven van het gewone Zweedse volk en de volkscultuur op het platteland.⁴⁹

Hij was - net als Oehlenschläger - aanhanger van de Romantiek en maakte rondreizen door Zweden om overblijfselen van de Zweedse geschiedenis vast te leggen.⁵⁰ Dit deed hij op meerdere manieren. Allereerst door het maken van tekeningen. Dybeck maakte als tekenaar portretten van de mensen die op het platteland of in de bergen van Zweden leefden. Ook maakte hij landschapstekeningen. Daarnaast schreef Dybeck boeken over wat hij tegenkwam tijdens zijn rondreizen en met name over de runensteen die hij in Vada had gevonden, welke hij trachtte te ontcijferen.⁵¹ Een ander onderdeel van de volkscultuur waar hij zich in verdiepte was de volksmuziek, de liederen die in het Zweedse achterland ten gehore werden gebracht. Hij verzamelde deze muziek en maakte er collecties van, onder ander in zijn bundel *Svenska tonminnen: folkpoesier med melodier*.⁵²

---

⁴⁵ Nielsen, 'Adam Oehlenschläger Biergtrolden'.

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ Reed, *National Anthems of the World*.

⁴⁸ O. Ronström, K. Malm en D. Lundberg, 'Concerts and Festivals: Public Performances of Folk Music in Sweden', *The World of Music* 43:2/3 (2001) 49-64.

⁴⁹ Ibidem.

⁵⁰ F. Fahlander, *Texter om arkeologisk kulturmiljövård: historia, praktik och identitetspolitik* (Gotenburg 2000).

⁵¹ H. Williams, 'He Landed on the Island of the Goths': Haunted by Phantom Inscriptions', *Futhark International Journal of Runic Studies* 1:10 (2010).

⁵² A. Geller, 'Beauty in Function: The Art of Scandinavian Herding Music.' Retrieved 2:16 (2012) 1-5.
R. Dybeck *Svenska tonminnen: folkpoesier med melodier/ upptecknade och samlade af Richard Dybeck* (Stockholm 1860).

Naast dat hij deze muziek verzamelde, bracht hij het ook ten gehore voor het grote publiek. Dybeck organiseerde in 1844 het eerste concert van een serie concerten waarbij volksmuziek gespeeld werd.⁵³ Deze muziekkuitvoeringen met Noordse volksmuziek werden ook bezocht door de koninklijke familie van Zweden.⁵⁴ Gedurende het eerste concert in 1844 trad Dybeck zelf ook op, met een door hem geschreven nieuwe tekst op de melodie van een oud volksdeuntje.⁵⁵ Deze tekst was geïnspireerd op de Zweedse natuur en wordt daardoor gezien als een voorbeeld van de nationalistische ideologie achter de volksmuziek van die tijd, waarin de omgeving en de natuur een grote rol speelde.⁵⁶ Dit lied, getiteld *Du gamla, du fria*, werd vanaf om en nabij 1880 het burgerlijke volkslied van Zweden.⁵⁷

De grootste Scandinavische dichter aller tijden

In de periode dat het grootste deel van Oehlenschlägers carrière al voorbij was en toen Dybeck aan het rondreizen was, toen kwam de schrijver van het Noorse volkslied ter wereld. Bjørnstjerne Bjørnson werd geboren op 8 december 1832 in het bergdorp Kvikne, waar zijn vader pastoor was. Kvikne was een klein dorp, dat het grootste gedeelte van het jaar bedekt werd door sneeuw.⁵⁸ Het dorp was hierdoor moeilijk bereikbaar en erg geïsoleerd, waardoor Bjørnson nauwelijks op de hoogte was van de wereld buiten Kvikne. Hier kwam verandering in toen hij in 1856 naar een bijeenkomst in Uppsala ging waar Noorse, Deense en Zweedse studenten samenkwamen, waar hij in aanraking kwam met een andere cultuur en samenleving.⁵⁹ Na deze ervaring verruilde hij zijn leven in het kleine dorp in Noorwegen voor een leven in Kopenhagen, waar hij begon met het schrijven van verhalen en boeken.

De eerste boeken die hij schreef waren romans over het boerenleven in Noorwegen. In deze periode in Kopenhagen verdiende hij zijn geld als auteur.⁶⁰ Later werd hij werkzaam als artistiek regisseur bij het Noorse nationale theater in Bergen, het *Kristiana Norske Theater*, waar hij later werkzaam werd als directeur. Vóór deze promotie bij het theater was Bjørnson nog een periode werkzaam als journalist.⁶¹ Toen hij theaterdirecteur werd, in 1862, had hij al veel boektitels op zijn naam staan en zijn boeken en theaterstukken werden overgenomen in

---

⁵³ Ronström, Malm en Lundberg, 'Concerts and Festivals.'

⁵⁴ Ibidem.

⁵⁵ J. Ling 'From Swedish folk music to world music: Johan Hedin's transition from keyed fiddle player to modern composer.' *Play It Like It Is* (Aberdeen 2006).

⁵⁶ Ibidem.

⁵⁷ Reed, *National Anthems of the World*.

⁵⁸ L.C. Willcox, 'Bjornstjerne Bjornson' *The North American Review* 192:656 (1910) 44-55.

⁵⁹ H.H. Boyesen, 'Bjornstjerne Bjornson as a Dramatist', *The North American Review* 116:238 (1873) 109-138.

⁶⁰ Willcox, 'Bjornstjerne Bjornson'.

⁶¹ Boyesen, 'Bjornstjerne Bjornson as a Dramatist'.

heel Scandinavië. De regering van Noorwegen vond zijn bijdrage aan de Noorse literatuur buitengewoon en beloonde hem hiervoor met een jaarlijks ‘dichtersalaris’. Bovendien riep de Noorse regering hem uit tot de grootste Scandinavische dichter aller tijden.⁶²

Naast dat Bjørnson schrijver was, was hij – net als Richard Dybeck – ook tekenaar. Evenals in vrijwel al zijn boeken en theaterstukken, stond ook in zijn tekeningen het Noorse landschap en leven centraal. Het was ook in deze periode, in 1859, dat hij de tekst voor het Noorse volkslied schreef, die zeer toepasselijk was voor zijn gedachtegoed uit die tijd. Dit is te zien aan de titel *Ja, vi elsker dette landet*, letterlijk vertaald ‘Ja, wij houden van dit land’.⁶³ Op latere leeftijd ontwikkelde Bjørnson echter ook andere ideeën, hoewel zijn vaderlandsliefde niet verdween. Hij besloot te stoppen met schrijven en zich te richten op betere rechten voor vrouwen, arbeiders en Joden in Noorwegen. Zoals een vriend van hem het omschreef, hij was in zijn schrijven, zowel voor zijn vaderland als morele kwesties, zo krachtig als het beest dat twee keer in zijn naam voorkomt (bjørn is Noors voor beer).⁶⁴ Zijn tekst werd voor het eerst uitgevoerd als volkslied op 17 mei 1864, op de feestdag voor het vijftigjarige jubileum van de Noorse Grondwet.⁶⁵

De levens van de tekstschrijvers verschilden op veel fronten van elkaar. Wel hadden zij alle drie een passie voor geschiedenis, cultuur, muziek en schrijven. Daarnaast leefden zij in een politieke context die niet heel veel van elkaar verschilde, hoewel zij het allen van een andere kant meemaakten. In het volgende hoofdstuk zal gekeken worden hoe zij de nationale geschiedenis van hun land gebruikten als aanjager van natievorming in de liedtekst die zij schreven voor hun volkslied.

---

⁶² Ibidem.

⁶³ Willcox, ‘Bjornstjerne Bjørnson’.

⁶⁴ Ibidem.

⁶⁵ Reed, *National Anthems of the World*.

2. Oorlog en natievorming

Het woord ‘natie’, stamt van het Latijnse woord *natio*, dat duidt op ‘ik word geboren’.⁶⁶ De geboorteplaats is vaak een ijkpunt in de bepaling bij welke natie iemand hoorde.⁶⁷ Dit is niet altijd eenvoudig te bepalen, omdat landsgrenzen door de geschiedenis heen door oorlogen vaak verschoven. Zo kenden ook Denemarken, Noorwegen en Zweden lange perioden van oorlogen en hebben de drie landen veel verschillende omvangen gehad. De grootste omvang in de geschiedenis van een land is vaak een periode waar de aanjagers van natievorming met trots naar terugkijken en waar zij gebruik van maken, zeker als deze omvang bereikt is door het winnen van een oorlog.

Denemarken, Noorwegen en Zweden hebben zoals gezegd ook oorlogen doorgemaakt, waarvan verscheidene onderlinge oorlogen, die gevoerd werden niet lang voordat de teksten van de huidige nationale volksliederen geschreven werden.⁶⁸ Het is dan ook interessant om te kijken hoe het onderwerp oorlog door Oehlenschläger, Dybeck en Bjørnson werd gebruikt in hun liedtekst. Daarom zal gekeken worden naar wat geschreven is over oorlog in de drie volksliederen, de rol van deze oorlog of oorlogen in de nationale geschiedenis en naar het doel dat de schrijver hiermee had.

Oorlog bezingen

In het volkslied van Noorwegen komt het onderwerp oorlog duidelijker naar voren dan in het Deense en Zweedse volkslied. Zo bezingt het volkslied van Noorwegen ‘Het [vrijheid] gaf de vaderkracht hongersnood en oorlog te torsen’, waar oorlog expliciet vermeld wordt.⁶⁹ Het Deense volkslied impliceert dat er sprake is geweest van oorlog in de zin ‘de strijders in hun harnas, rustende van de strijd’, terwijl het Zweedse volkslied noch impliciet noch expliciet naar oorlog verwijst.⁷⁰ Een mogelijke verklaring voor het gegeven dat het Zweedse volkslied waarschijnlijk niet over oorlog gaat, is dat dit lied gebaseerd is op volksmuziek. Toch zal gepoogd worden ook het Zweedse volkslied te analyseren met betrekking tot het onderwerp oorlog.

---

⁶⁶ Wessels en Bosch, *Nationalisme, naties en staten*.

⁶⁷ Ibidem.

⁶⁸ Derry, *A History of Modern Norway*.

⁶⁹ Zie bijlage 2.

⁷⁰ Zie bijlage 1 en 3.

Deense strijd

Om te begrijpen over welke oorlog het Deense volkslied spreekt, is het van belang om dieper in te gaan op de tekst (zie bijlage 1). In strofe 2 wordt gesproken over ‘de geleverde strijd’, ofwel een oorlog. De nadruk ligt echter niet op de oorlog zelf, maar op het gebied waar deze oorlog plaatsvond: ‘Daar waren in vroegere tijden, de strijders in hun harnas, rustende van de strijd. Dan trokken zij weer ten strijde met de vijand, nu rusten hun beenderen, achter de steen van de heuvel.’ ‘Daar’ aan het begin van de zin, verwijst naar het eerste couplet waar geschreven wordt over het lieflijke land ‘Oud Denemarken’.

Dit impliceert dat het niet over het Denemarken uit de tijd van Oehlenschläger gaat, maar over een eerdere, oude staat. Het is niet vreemd dat hij verwijst naar een ouder Denemarken om natievorming aan te jagen. Denemarken was in 1819 zo goed als failliet en voor het eerst sinds 434 jaar niet meer één koninkrijk met Noorwegen.⁷¹ Bovendien verloor Denemarken in 1814 niet alleen Noorwegen, maar ook de in 1807 begonnen oorlog tegen Engeland. Met dit verlies kwam de Deense overzeese handel stil te liggen, mede doordat de Deense vloot volledig verwoest was.⁷² Dit alles werd door veel Denen beschouwd als een enorm verlies.⁷³

De vraag welk Denemarken Oehlenschläger dan met ‘Oud Denemarken’ bedoelt kent meerdere antwoordmogelijkheden. De eerste optie is het zogeheten Tweelingkoninkrijk dat Denemarken tot aan 1814 vormde met Noorwegen. Deze optie lijkt niet aannemelijk, omdat Denemarken voor het ontstaan van deze koninkrijksvorm deel uitmaakte van de Unie van Kalmar, die uiteen viel door het vertrek hieruit van Zweden in 1523.⁷⁴ Dit vertrek ging gepaard met enige strijd, in de vorm van gewelddadige Zweedse separatisten, maar dit was uiteindelijk alleen succesvol voor Zweden.⁷⁵ Dit kan gezien worden als nederlaag voor Denemarken, waardoor het onwaarschijnlijk is dat Oehlenschläger naar deze strijd refereert.

In de inleiding van dit onderzoek is vermeld dat de achttiende eeuw wordt gezien als een goede periode voor Denemarken.⁷⁶ Dit was voornamelijk op het gebied van economie, omdat toen, rond 1740, de Deense economie niet langer gebaseerd was op louter landbouw.⁷⁷ Toch is hoogstwaarschijnlijk ook dit niet de periode waar Oehlenschläger over spreekt, omdat hij zelf in 1779 geboren is en het onlogisch is dat hij enkele decennia voor zijn geboorte ziet

---

⁷¹ P. Lauring, *A History of the Kingdom of Denmark*, vert. D. Hohnen (Kopenhagen 1960).

⁷² Ibidem.

⁷³ Ibidem.

⁷⁴ Jespersen, *A History of Denmark*.

⁷⁵ Ibidem.

⁷⁶ Ibidem.

⁷⁷ Ibidem.

als een zeer oude versie van zijn land.⁷⁸ Dit duidt erop dat Oehlenschlägers ‘Oud Denemarken’ verder teruggaat in de Deense geschiedenis.

Op basis van de interesses van Oehlenschläger en de geschiedenis van Denemarken is het meest waarschijnlijk dat er verwezen wordt naar de Vikingperiode die Denemarken heeft gekend.⁷⁹ Zoals reeds besproken had Oehlenschläger veel interesse in de Noordse mythologie en tevens de bijbehorende cultuur, waardoor een verwijzing naar dit Denemarken van voor de kerstening aannemelijk wordt. ‘Dit’ Denemarken ontstond hoogstwaarschijnlijk in de periode dat koning Harald Blauwtand (935-985) op een runensteen beschreef dat Denemarken, dat toen nog bestond uit meerdere losse koninkrijkes, verenigd zou moeten worden.⁸⁰ Deze vereniging heeft Harald Blauwtand in werking gezet en is enkele jaren later voltooid door zijn nazaat Knoet de Grote, in het Deens *Knud den Store* (996-1035), die koning werd van het Deense Rijk, dat op dat moment bestond uit Denemarken, Noorwegen en Engeland.⁸¹

Na deze veroveringen haalde Knoet zijn legers terug naar Denemarken en betaalde hen uit voor het geleverde werk, rond het jaar 1018. Het Deense Rijk hield op te bestaan, zeven jaar na de dood van Knoet, waarna spoedig een nieuwe periode van oorlogen aanbrak.⁸² Deze kortstondige vrede onder een machtige Deense vorst gevolgd door een nieuwe periode van oorlog is zeer goed plaatsbaar in het reeds genoemde citaat uit het Deense volkslied, dat gaat over de soldaten die eerst rustten alvorens de strijd hervat werd. De zin ‘nu rusten hun beenderen, achter de steen van de heuvel’, is dan een verwijzing naar de manier waarop de Deense Vikingen hun overledenen begroeven en naar het feit dat veel soldaten gestorven waren in de strijd.⁸³ Deze periode is dus aannemelijkerwijs de tijd die door Oehlenschläger wordt aangeduid als Oud Denemarken en de strijd die hierom werd geleverd is de beschreven oorlog, waar de Denen, zijns inziens, trots op mogen zijn.

Dat Oehlenschläger verwijst naar de tijd van de Vikingen is aannemelijk en verklaarbaar door zijn interesse in de oude Noordse mythologie. Daarnaast was Denemarken er op economisch en politiek vlak slecht aan toe ten tijde van het schrijven van de liedtekst. Oehlenschlägers keuze om een perspectief van een ouder, beter, vergaan Denemarken te creëren kon hierin bijdragen aan het aanjagen van nationale gevoelens. Door het verwijzen naar ‘Oud Denemarken’ wil Oehlenschläger waarschijnlijk een terugverlangen creëren naar dit

---

⁷⁸ Payne, ‘Adam Gottlob Oehlenschläger’.

⁷⁹ Lauring, *A History of the Kingdom of Denmark*.

⁸⁰ Payne, ‘Adam Gottlob Oehlenschläger’.

⁸¹ *Ibidem*.

⁸² *Ibidem*.

⁸³ H.R.E. Davidson, *Scandinavian Mythology* (Verona 1969).

voorbij land met een andere cultuur en leefwijze. Dit land ziet Oehlenschläger als uitgangspunt in zijn tekst en hij hoopt hiermee dat de Denen hierdoor gevoelens van verlangen en trots naar dat Denemarken van weeleer verkrijgen. Dit idee past bij de Romantiek, waar Oehlenschläger aanhanger van was. Hierin werd namelijk regelmatig verwezen naar de nationale geschiedenis om natievorming aan te jagen.⁸⁴

De reden dat Oehlenschläger over strijd schrijft in zijn tekst is hoogstwaarschijnlijk niet zozeer om te laten zien hoe strijdlustig en heldhaftig de Deense krijgers waren. Het is in het perspectief van een oud, harmonieus land dat hij wil creëren, aannemelijker dat hij verwijst naar de rust en schoonheid van het Deense land. De nadruk in strofe 2 van zijn tekst ligt namelijk niet op de strijd die genoemd wordt, maar op de plek waar de strijders rusten. Deze plek is, zoals reeds toegelicht, waarschijnlijk Denemarken in de tijd van de Vikingen. Strofe 1 vertelt echter niet alleen welke plek wordt aangeduid, maar ook hoe dit eruit zag, namelijk een ‘lieflijk land, dat staat met grote beuken, nabij het zoute oostelijke strand’. Voor Oehlenschläger is dit het ‘Oud Denemarken’ dat een verlangen naar deze harmonie en lieflijkheid moet veroorzaken en tevens nationale gevoelens dient aan te jagen.

Herinneringen aan grootse dagen

Het woord oorlog – of een synoniem daarvan – wordt niet genoemd in het Zweedse volkslied. Wel is een mogelijke verwijzing naar de geschiedenis van Zweden aanwezig in strofe 2: ‘Je troont op herinneringen van grootse dagen, toen jouw glorieuze naam over de aarde vloog.’ Deze herinneringen zouden kunnen verwijzen naar een door Zweden gewonnen oorlog, waardoor veel landen op de hoogte waren van het succes van het land, hetgeen met de laatste frase van het citaat bedoeld lijkt te worden. In tegenstelling tot Denemarken zou in het geval van Zweden wel verwezen kunnen worden naar het uiteenvallen van de Unie van Kalmar, aangezien dit voor Zweden eindigde in een overwinning.⁸⁵ Het is echter aannemelijker dat verwezen wordt naar een periode die langer is geleden, omdat dit vooral een onderling geschil was waarin Zweden niet zozeer *wereldwijd* glorieus was.

De periode waarin Zweden bij veel landen bekend, maar ook berucht was, is wellicht de periode van de Vikingen. Voor Zweden was dit in de negende eeuw het moment dat het land van perifere staat naar welvarend land ging.⁸⁶ De Zweedse Vikingen zorgden voor welvaart door het creëren van handelswegen met onder andere Rusland en Byzantium. Daarnaast werden

---

⁸⁴ Wessels en Bosch, *Nationalisme, naties en staten*.

⁸⁵ Larsen, *A History of Norway*.

⁸⁶ Kent, *A Concise History of Sweden*.

in deze periode politieke en rechterlijke wetten vastgelegd. Bovendien domineerden de Zweedse Vikingen delen van Rusland, waardoor het Zweedse grondgebied in oppervlakte toenam.⁸⁷ Deze dominantie ging niet gepaard met een grote oorlog, hooguit met enkele kleine veldslagen. In deze periode had Zweden veel connecties met omliggende landen en een groot bereik met betrekking tot handelscentra, die zich uitstrekten tot aan Nederland.⁸⁸ De zin ‘toen jouw naam over de aarde vloog’ in het Zweedse volkslied kan duiden op deze periode van Zweedse expansie en welvaart.

Een andere periode waarnaar verwezen kan worden met betrekking tot oorlog in de Zweedse geschiedenis, is de veertiende eeuw, niet lang voordat de Unie van Kalmar zou ontstaan. In deze tijd, in 1320, breidde het Zweedse grondgebied uit, met voornamelijk Deens gebied.⁸⁹ Dit leidde tot rebellie vanuit de ingenomen plaatsen in 1356, waarna het niet lang duurde voordat Denemarken de gebieden weer heroverde.⁹⁰ Verder heeft Zweden nog veel oorlogen doorgemaakt, maar geen waarna het Zweedse grondgebied groter was dan in de Vikingtijd. De zin ‘toen jouw glorieuze naam over de aarde vloog’ kan verwijzen naar dit grondgebied, omdat het aannemelijk is dat een groot land meer bekendheid vergaard.

De benoemde ‘herinneringen aan grootse dagen’ kunnen niet zonder twijfel gekoppeld worden aan een bepaalde oorlog. Het is goed mogelijk dat Richard Dybeck hiermee niet refereert aan een oorlog. Wellicht zag Dybeck andere momenten in de Zweedse geschiedenis als ‘grootse dagen’. De verwijzing die hij maakt is zo weinig specifiek dat ervan uitgegaan kan worden dat Dybeck bij het schrijven van zijn lied niet de noodzaak zag naar oorlog te verwijzen om nationale gevoelens aan te jagen bij de Zweedse bevolking. Dit zegt niet dat Zweden geen belang hechtten aan oorlogen, maar meer dat Dybeck de focus op andere onderwerpen wilde leggen.

Deze focus in het Zweedse volkslied lijkt met name te liggen op de natuur van het land. Strofe 1 vertelt hoe het land eruit ziet en hoe mooi het is, zonder enige verwijzing naar de geschiedenis van Zweden. Strofe 2 lijkt wel een verwijzing naar de geschiedenis van het land te maken, zo is gebleken. Het is onduidelijk waarnaar precies verwezen wordt, omdat er niets gespecificeerd wordt en tevens omdat het in het geval van Dybeck moeilijk te bepalen is wat hij ziet als ‘grootse dagen’. Dat strofe 1 hoofdzakelijk over het Zweedse landschap spreekt, is

---

⁸⁷ Ibidem.

⁸⁸ F.D. Scott, *Sweden: the Nation's History* (Ontario 1978).

⁸⁹ Ibidem.

⁹⁰ Kent, *A Concise History of Sweden*.

wel te koppelen aan de achtergrond van Dybeck. Hij was namelijk erg geïnteresseerd in volksmuziek en hij heeft veel gereisd door de Zweedse natuur.

Naar die natuur zou ook de zin ‘Ik weet hoe je bent en dat je blijft hoe je was’ kunnen verwijzen, als het wordt vertaald als de hoop dat de Zweedse omgeving niet zal veranderen. De Zweedse natuur is namelijk hetgeen centraal lijkt te staan in het Zweedse volkslied. Daardoor wordt het nog minder aannemelijk dat er een verwijzing naar oorlog in de tekst is, omdat de schoonheid van het land centraal lijkt te staan. Het is echter niet zo dat de koppeling met volksmuziek een eenduidige verklaring is voor het ontbreken van het onderwerp oorlog en specifieke verwijzingen naar het verleden in *Du gamla, du fria*. De meest aannemelijke reden dat Dybeck oorlog niet laat terugkomen in zijn tekst is dat dit onderwerp niet was waar hij zijn nadruk op wilde leggen.

Rivaliserende broers

De tekst van het Noorse volkslied daarentegen bevat heel duidelijk verwijzingen naar oorlog, inclusief specifieke benoemingen. Strofe 2 tot en met 6 vertellen het verhaal van een oorlog waar het Noorse volk uiteindelijk aan wist te ontkomen.⁹¹ Strofe 2 begint met het noemen van de belangrijke namen in dit gevecht: ‘Dit land dat Harald redde met zijn kameraad, dit land dat Håkon verdedigde met Øyvinds epen; Olav schilderde op dat land het kruis met zijn bloed, de grootse Sverre sprak Rome tegemoet.’ De Noorse geschiedenis kent veel koningen die Harald heetten, maar waarschijnlijk gaat het in deze strofe om Harald Schoonhaar, ook wel Harald I. Rondom de geboorte en het leven van deze Harald bestaan allerlei sagen (die een belangrijk deel van de vroege Noorse geschiedschrijving vormen⁹²), waarover in strofe 1 gezongen wordt: ‘de sagenacht die neerdaalt’. Zo gaat het verhaal dat Harald, in navolging van de Zweedse en Deense koning, een verenigd Noorwegen wilde en dat hij dit bereikte door de meest gewelddadige groep Vikingen te verslaan in de Slag bij Hafrsfjord in 872.⁹³ Na deze oorlog werd Harald uitgeroepen tot de koning van alle Noren en Bjørnson beschrijft dit als ‘het land dat Harald redde’.

Het is moeilijk om te zeggen in hoeverre de chronologie en historische werkelijkheid achter deze verhalen klopt. Er zijn meerdere verhalen bekend over de relatie tussen Harald en Håkon, die tevens benoemd wordt. In één versie is Håkon de kleinzoon van Harald I en in een andere versie ontmoetten Håkon en Harald elkaar toen laatstgenoemde op weg was naar de

---

⁹¹ Zie bijlage 2.

⁹² Lauring, *A History of the Kingdom of Denmark*.

⁹³ Larsen, *A History of Norway*.

Slag bij Hafrsfjord. Bij deze ontmoeting zouden zij elkaar niet hebben aangevallen, omdat zij tot een akkoord kwamen.⁹⁴ Dit akkoord hield in dat Håkon, de *jarl* (Scandinavische titel voor leider) van Lade, in ruil voor heerschappij over een stuk land zou samenwerken met Harald en later ook met zijn dynastie.⁹⁵ In de strofe van het Noorse volkslied die over hen gaat, staan rondom Harald en Håkon vooral sagen centraal die vertellen over hoe zij de macht kregen over Noorwegen. Hetzelfde geldt voor de *Olav* die wordt vermeld. Dit betreft hoogstwaarschijnlijk Olaf I, die Håkon (nadat deze was vermoord) opvolgde en de Sverre die genoemd wordt is waarschijnlijk een verwijzing naar Sverre Sigurdsson, die een latere oorlog om de troonopvolging won.⁹⁶

In deze strofe staat oorlog en met name de oorlogshelden centraal. Dit geldt ook voor strofe 3 waarin Bjørnson heeft geschreven: ‘Tordenskjold bliksemde langs de kust, zodat het leger huiswaarts ijde’. Tordenskjold (letterlijk vertaald: donderschild) heette voluit Peder Wessel Tordenskjold (1690-1720) en was kapitein van de Deens-Noorweegse vloot. Hij versloeg de Zweedse vloot, waardoor alle Zweedse soldaten Noorwegen verlieten, waar ‘zodat het leger huiswaarts ijde’ mogelijk naar verwijst.⁹⁷ Dit betekende de nederlaag voor Zweden in de Grote Noordse Oorlog (1700-1721) en de overwinning voor onder andere Denemarken-Noorwegen.⁹⁸ Naar deze oorlog verwijst dan ook ‘op weg naar Fredrikshald!’ waar de Noren een Zweedse verrassingsaanval wisten af te weren door hun huizen in brand te steken, wat tevens in het volkslied terug te vinden is in de zin: ‘[toen] lieten we het liever branden dan dat het ten val zou komen’.

Met deze strategie wonnen de Noren niet alleen Fredrikshald (het huidige Halden), maar ook Trondheim terug op de Zweden.⁹⁹ Interessant hierin is dat Trondheim niet genoemd wordt in het volkslied van Noorwegen, maar wel in dat van Denemarken. Het Deense volkslied beschrijft hoe Kopenhagen de beste stad is die er is, beter dan Trondheim en Rome.¹⁰⁰ Dit is opvallend omdat Trondheim een belangrijke stad was in de kerkgeschiedenis van Noorwegen en tot niet lang voordat de tekst van de *Fædrelands-Sang* geschreven werd nog tot Denemarken behoorde.¹⁰¹ Dit is bovendien de enige verwijzing naar Noorwegen in het Deense volkslied, dat qua andere landen verder alleen nog Rusland en een land ten zuiden van Denemarken

---

⁹⁴ Larsen, *A History of Norway*.

⁹⁵ *Ibidem*.

⁹⁶ *Ibidem*.

⁹⁷ *Ibidem*.

⁹⁸ Kent, *A Concise History of Sweden*.

⁹⁹ Larsen, *A History of Norway*.

¹⁰⁰ Zie bijlage 1.

¹⁰¹ Payne, ‘Adam Gottlob Oehlschläger’.

benoemt. Ondanks dat het Deense volkslied voornamelijk gericht lijkt te zijn op de Deense Vikingperiode, zou de verwijzing naar Trondheim kunnen dienen als het afzetten van Denemarken tegen Noorwegen. Dit doet Oehlenschläger wellicht om het toen nog recente verlies van Noorwegen te doen vergeten en bij de Denen ook zonder het grondgebied van Noorwegen nationale gevoelens aan te jagen.

Het Noorse volkslied verwijst niet expliciet, maar wel impliciet naar Denemarken en Zweden. Strofe 6 luidt namelijk als volgt: ‘De vijand gooide zijn wapens neer, op het vizier, waarmee wij wonderlijk naar hem haastten, want hij was onze broer. Voorwaarts gedreven door een staat van schaamte, gingen we naar het zuiden; nu staan wij als drie broers samen, en zo moet het zijn!’. Ondanks dat hier geen informatie over beschikbaar is, lijkt dit een verwijzing naar Noorwegen, Denemarken en Zweden. Hierin zou Zweden dan de ‘broer’ zijn die in eerste instantie wordt omschreven als vijand, omdat Zweden de vijand was in de Grote Noordse Oorlog, die centraal staat in reeds besproken strofen. Ook is het in deze gedachtegang waarschijnlijk dat Bjørnson met de ‘drie broers die nu samen staan’, Noorwegen, Denemarken en Zweden voor ogen had. Dit is interessant omdat volksliederen veelal op de eigen natie gericht zijn, terwijl Bjørnsons tekst hier lijkt te gaan over een Scandinavische eenheid.

In de tijd dat het Noorse volkslied geschreven werd, in 1859, was het slechts vijfenveertig jaar geleden dat, na een lange periode van oorlog, de vrede was getekend tussen Denemarken en Zweden.¹⁰² Hierdoor was Noorwegen bovendien geen onderdeel meer van Denemarken en waren de drie landen nagenoeg gelijke koninkrijken die harmonie kenden. Wellicht dat Bjørnson hierin ook de hoop uitsprak dat deze vrede en harmonie zou blijven en dat Noorwegen niet weer slechts een provincie van een ander land zou zijn. Dit is mogelijk de reden dat hij deze metafoor gebruikte om Noorse natievorming aan te jagen, net zoals hij de Noren die grote overwinningen behaalden voor Noorwegen, in tijden van oorlog, hiervoor gebruikt.

---

¹⁰² Larsen, *A History of Norway*.

3. Religie als onderdeel van nationalisme

Het onderwerp religie lijkt wellicht niet direct een onderwerp dat gebruikt wordt om natievorming aan te jagen, omdat het vroeger vaak vanzelfsprekend was dat iedereen religieus was. Daarnaast bepaalde de vorst van een gebied vaak welke religie de inwoners van datzelfde gebied moesten aanhangen. Toch kan ook dit onderwerp tot interessante conclusies leiden, als het wordt belicht vanuit de rol die het had in de historie van een land en op welke wijze het gebruikt wordt. Bovendien wordt er door onder andere Rogers Brubaker gesproken over het verband tussen nationalisme en religie, al blijkt dit moeilijk eenduidig vast te leggen.¹⁰³ In dit hoofdstuk zal gekeken worden hoe het onderwerp religie gebruikt werd in het Deense, Noorse en Zweedse volkslied, als aanjager van natievorming.

Het onderwerp religie is te zien in het volkslied van Denemarken en Noorwegen, maar niet in dat van Zweden. Opvallend hierin is dat in het volkslied van Denemarken verwezen wordt naar de Noordse religie terwijl in het volkslied van Noorwegen wordt verwezen naar het christendom. De redenen hierachter en het gebruik van deze verschillende religies zullen in dit hoofdstuk worden onderzocht. Om dit beter te kunnen interpreteren zal vooraf een korte geschiedenis verteld worden van de religies in Scandinavië.

Van Odin tot God

Het startpunt van de Noordse mythologie is te vinden rond 1600 v.C. in het begin van de Bronstijd.¹⁰⁴ Uit deze periode stammen de oudste vondsten met betrekking tot religieuze voorwerpen en rituelen. De Noordse mythologie wordt gezien als de religie van de noordelijke subgroep van de Germaanse volkeren.¹⁰⁵ De meeste informatie die hier nu nog over bekend is, is geschreven door Saxo Grammaticus, een zeer belangrijke schrijver voor de Deense geschiedschrijving.¹⁰⁶ Een andere belangrijke bron over de Noordse mythologie zijn de geschiedeniswerken van Snorri Sturluson, een IJslandse dichter. Hij schreef gedichten en mythen en zijn belangrijkste werk zijn de Edda's.¹⁰⁷ Zowel Saxo als Snorri schreef in de tijd dat Scandinavië al grotendeels gekerstend was, maar hun werken vormen nog steeds een belangrijke bron van informatie over de periode voor en van de Vikingtijd in Scandinavië.¹⁰⁸ Wellicht dat zij hun werken schreven als zijnde folkloristen die de Noordse mythen wilden

---

¹⁰³ R. Brubaker, 'Religion and nationalism: four approaches', *Nations and nationalism* 18 (2012) 2-20.

¹⁰⁴ Davidson, *Scandinavian Mythology*.

¹⁰⁵ H.A. Molenaar, *Ódinns Gift* (Meppel 1985).

¹⁰⁶ Lauring, *A History of the Kingdom of Denmark*.

¹⁰⁷ P. Vermeyden en A. Quak, *Van Ægir tot Ymir: personages en thema's uit de Germaanse en Noordse mythologie* (Nijmegen 2000).

¹⁰⁸ Davidson, *Scandinavian Mythology*.

bewaren voor het nageslacht. Bovendien hebben zij veel Scandinavische sagen geschreven, over mythologie maar ook over koningen uit de periode van de Vikingen.¹⁰⁹

De Noordse mythologie was polytheïstisch en de belangrijkste goden waren Odin, Thor en Freyr. Odin was de oppergod, ook wel Alvader en tevens de god van wijsheid. Thor was de god van kracht en Freyr de god van vruchtbaarheid.¹¹⁰ Binnen deze religie vonden massaofferingen plaats en werden koningen die niet in staat waren te zorgen voor een goede oogst geofferd aan Odin, middels verhangings.¹¹¹ Daarnaast was een belangrijke viering binnen de Noordse mythologie het Midwinterfeest, een feest dat nog steeds gevierd wordt in Denemarken, Noorwegen en Zweden.¹¹²

De rituelen uit de Noordse mythologie verdwenen niet volledig toen het christendom opkwam in Scandinavië. Deze kerstening gebeurde tussen de negende en de twaalfde eeuw, als eerste in Denemarken en als laatste in Zweden.¹¹³ In deze beginperiode was het christendom veelal verweven met de oude Noordse religie.¹¹⁴ Het was echter vooral de cultuur van de Noordse mythologie waarvan elementen bleven bestaan binnen het christendom. Qua religie verving het christendom al snel de traditionele mythologie.¹¹⁵ Dit was eerst het katholicisme, maar in de Reformatie werd dit vooral het protestantisme.¹¹⁶ In de periode dat de volksliederen van Denemarken, Noorwegen en Zweden werden geschreven was het christendom de religie die het meest werd beleden in de drie landen.¹¹⁷

In het licht van deze religiegeschiedenis zal bekeken worden hoe het onderwerp religie is gebruikt in de volksliederen van Noorwegen en Denemarken. Aangezien in het Zweedse volkslied elke vorm van verwijzing naar religie ontbreekt, zal de tekst van het Zweedse volkslied in dit hoofdstuk buiten beschouwing gelaten worden.

Deense mythen

In de tekst van het Deense volkslied zijn meerdere verwijzingen naar religie te vinden. Dit is in strofe 1; ‘en het is Freya’s zaal’, strofe 9; ‘Niet Bragis’ en Mimers schreeuw’ en strofe 11; ‘beware u Alfader’. Al deze verwijzingen gaan terug naar de Noordse mythologie. Freya is in

---

¹⁰⁹ Lauring, *A History of the Kingdom of Denmark*.

¹¹⁰ Scott, *Sweden*.

¹¹¹ Davidson, *Scandinavian Mythology*.

¹¹² Scott, *Sweden*.

¹¹³ Vermeyden en Quak, *Van Ægir tot Ymir*.

¹¹⁴ Davidson, *Scandinavian Mythology*.

¹¹⁵ Kent, *A Concise History of Sweden*.

¹¹⁶ Ibidem.

¹¹⁷ Ibidem.

deze mythologie de godin van liefde en vruchtbaarheid.¹¹⁸ Daarnaast werd Freya in de Deense geschiedenis gezien als belangrijk figuur voor de natie. Haar bijnaam luidt Gefn, en dit werd in verband gebracht met Gefjon, een maagdelijke godin, die alle ongehuwde meisjes die stierven opnam.¹¹⁹ Gefjon creëerde volgens de mythe het eiland Seeland (in het Deens Sjælland), door dit stuk land van Zweden weg te nemen en onder te brengen bij Denemarken.¹²⁰

Deze mythe ligt volgens letterkundige Paula Vermeyden ten grondslag aan Oehlenschlägers bestempeling van Denemarken als zijnde Freya's zaal (of hal).¹²¹ Een andere uitleg voor deze frase is dat Oehlenschläger Denemarken hierin benoemt als het land van de liefde, omdat Freya onder andere de godin van de liefde is binnen de Noordse mythologie.¹²² In ieder geval lijkt Oehlenschläger hiermee te willen duiden op de lieflijkheid van Denemarken, zoals hij het land ook noemt in de eerste zin van zijn tekst: 'er is een lieflijk land'. Oehlenschläger gebruikt hierin de Noordse religie om het karakter van (Oud) Denemarken weer te geven.

De volgende strofe waarin wordt verwezen naar de Noordse religie is strofe 9: 'Onze tijd staat niet in damp, het heeft zijn stem verheven tot wetenschap en kunst. Niet Bragis' en Mimers schreeuw hebben in gelijke mate een betere hoop voor de toekomst gewekt.' Bragis en Mimers zijn beide goden in de Noordse mythologie. Bragis, of Bragi, is hierin de god van de dichtkunst. In één van de sagen van Snorri wordt het verhaal beschreven dat Bragi aan Ægir vertelt hoe de dichtersmede (de drank die iemand tot dichter maakt) bij de goden is gekomen.¹²³ Volgens de mythe van de Oud-Noordse traditie moest iedere dichter dit verhaal kennen, om goede beeldspraak te kunnen gebruiken.¹²⁴ Het is niet verrassend dat Oehlenschläger dit verhaal gekend heeft, vanwege zijn eerder besproken interesse in de Noordse mythologie. Daarnaast is hij zelf dichter en heeft hij meerdere gedichten geschreven die betrekking hebben op de Noordse mythologie.¹²⁵ Het is dan ook niet verwonderlijk dat hij in het kader daarvan de dichtkunst benoemd als iets dat mooi en goed is aan Denemarken.

Het verhaal achter het andere mythologische figuur dat genoemd wordt in strofe 9, is enigszins luguber en lijkt minder voor de hand liggend om gebruikt te worden in een liedtekst. Het gaat hier om Mimer, of Mimir of Mim, de raadgever van Odin in de Noordse mythologie,

---

¹¹⁸ Vermeyden en Quak, *Van Ægir tot Ymir*.

¹¹⁹ Ibidem.

¹²⁰ Ibidem.

¹²¹ Ibidem.

¹²² Højskolesangbogen <https://hojskolesangbogen.dk/om-sangbogen/historier-om-sangene/d/der-er-et-yndigt-land> (geraadpleegd 27 mei 2022).

¹²³ Vermeyden en Quak, *Van Ægir tot Ymir*.

¹²⁴ Ibidem.

¹²⁵ Vermeyden en Quak, *Van Ægir tot Ymir*.

die bekendstaat om zijn wijsheid.¹²⁶ Zijn verhaal is (in het kort) dat hij samen met ene Hoenir als gijzelaar werd uitgeleverd en dat Mimir alle beslissingen voor Hoenir nam, waarop Mimir werd onthoofd. Zijn hoofd werd naar Odin gestuurd die het balsemde en betoverde. Sindsdien zou Mimirs hoofd Odins raadgever en verteller van verborgen zaken zijn.¹²⁷

Een aannemelijke verklaring waarom Oehlenschläger naar deze ietwat onsmakelijke mythe verwijst, is de wijsheid van Mimir. Deze kan gekoppeld worden aan de wetenschap waarover wordt gezongen, omdat kennis hierbij van groot belang is. Logischerwijs verwijst dan de kunst in de frase ‘verheven tot wetenschap en kunst’ naar Bragi. Deze verwijzingen naar de Noordse mythologie zijn in het licht van de interesse van Oehlenschläger hierin en zijn aanhang van de Romantiek niet vreemd. Hij had kennis van deze mythologie en gebruikte het om te verwijzen naar het Oude Denemarken, waar zijn liedtekst om draait.

Wel opvallend is de manier waarop hij de Noordse mythologie terug laat komen in de voorlaatste strofe van zijn tekst. Strofe 11 begint namelijk als volgt: ‘Met heilige zorg beware u Alfader!’ Alfader (of Alvader) slaat op Odin, die gezien wordt als de vader van alle goden en mensen.¹²⁸ De ‘u’ in deze zin verwijst op basis van strofe 10 waarschijnlijk naar Kopenhagen. De manier waarop deze zin geformuleerd is, lijkt veel op christelijke toewensingen, zoals de zegenspreuk uit Numeri 6:24 die luidt: ‘De Heere zegene u, en behoede u!’.¹²⁹ Mogelijk ligt hierin een link met het christendom, hoewel een dergelijke manier van spreken wellicht ook voorkomt in andere religies. Mocht het gaan om een christelijke verwijzing dan is dat niet vreemd, aangezien Oehlenschläger in een protestants-christelijke omgeving opgroeide.¹³⁰ Wat het opmerkelijk maakt, is dat hij Kopenhagen toewent bewaard te worden door Odin, terwijl het christendom inmiddels de leidende godsdienst was, waarin hij ook zelf was opgevoed.

Een mogelijke verklaring voor het toch gebruiken van de verwijzing naar Odin, is dat het past in de trend van het hele lied. Het begint met een verwijzing naar Oud Denemarken (strofe 1) en het eindigt met de hoop dat dit ‘Oud Denemarken’ blijft bestaan (strofe 12). Oehlenschläger wilde Denemarken zo oud mogelijk presenteren met een lange en rijke geschiedenis. De mogelijke aanduiding van het christendom is, als dit daadwerkelijk om een christelijke verwijzing gaat, waarschijnlijk bedoeld om de oude en moderne cultuur te koppelen voor zijn christelijke publiek.

---

¹²⁶ Vermeyden en Quak, *Van Ægir tot Ymir*.

¹²⁷ Ibidem.

¹²⁸ U.H. Larsen, *Vikingernes religion og livsanskuelse* (Odense 1989).

¹²⁹ Statenvertaling Bijbel, <https://www.online-bijbel.nl/bijbelboek/Numeri/6/22-27> (geraadpleegd 28-05-2022).

¹³⁰ Payne, ‘Adam Gottlob Oehlenschläger’.

Noorse vroomheid

De christelijke traditie is in het volkslied van Noorwegen duidelijker aanwezig dan in het Deense volkslied, maar wel in maar één strofe. In de tekst van Bjørnson zitten expliciete verwijzingen naar de christelijke religie. Deze verwijzing is te zien in strofe 7, de eerste strofe die niet meer over de strijd om het vormen van Noorwegen gaat. Deze strofe luidt als volgt: ‘Noorse man in huis en hut, dank uw grote God. Hij zal het land beschermen, zelfs al ziet het er donker uit. Alles waar onze vaders voor vochten, onze moeders voor weenden, heeft de Heer volbracht, zodat wij ons recht wonnen.’ Er kan gesteld worden dat er verwezen wordt naar het christendom, vanwege het benoemen van de God waar het om gaat als ‘Heer’. Deze term komt voor in het christendom en jodendom, maar omdat Bjørnsons vader pastoor was, is het waarschijnlijk dat hij dit vanuit christelijk perspectief schreef.

De periode niet ver voordat Bjørnson de tekst voor zijn volkslied schreef, het einde van de achttiende eeuw, wordt in de Noorse geschiedenis aangeduid als de eeuw van het rationalisme.¹³¹ De rationalisten waren niet ongelovig, maar zagen God in andere aspecten dan alleen de kerk. Een persoon die in deze stroming heel belangrijk is geweest in Noorwegen, is Hans Nielsen Hauge (1771-1824). Met zijn prediking wakkerde en moedigde hij een diep christelijk bewustzijn aan onder de Noorse bevolking, waarin hij hen leerde zelf na te denken over wat hen verteld werd.¹³² Dit wordt ook wel aangeduid als Verlicht-christelijk. Binnen deze Verlicht-christelijke moraal schreef Bjørnson de tekst voor het Noorse volkslied.

Uit de manier waarop Bjørnson spreekt over God ‘dank uw grote God’ valt op te maken dat hij zelf gelovig was. Dit lijkt ook aannemelijk door het feit dat Noorwegen overwegend christelijk was, maar ook doordat zijn vader pastoor was. Verder lijkt hij te willen zorgen dat alle lagen van de bevolking zich geïncludeerd voelden, door met ‘Noorse man in huis en hut’ te verwijzen naar zowel arm als rijk, ongeacht afkomst of woning (huis of hut). Wel verwijst hij alleen naar mannen en niet naar vrouwen met deze bewoording.

De tweede verwijzing naar het christendom in Bjørnsons tekst ligt in de zin: ‘Alles waar onze vaders voor vochten, onze moeders voor weenden, heeft de Heer volbracht, zodat wij ons recht wonnen.’ Dit lijkt te slaan op de voorgaande strofen waarin de oorlogen beschreven worden die uiteindelijk het Noorse land gevormd hebben, omdat er gesproken wordt over het land waar de vaders voor vochten. De moeders die weenden slaat dan op de vrouwen die achterbleven terwijl hun mannen moesten vechten. Dat Bjørnson spreekt over ‘onze vaders en

---

¹³¹ Larsen, *A History of Norway*.

¹³² Ibidem.

moeders' en niet over eerdere generaties past in het gegeven dat in zijn liedtekst doorlopend wordt verwezen naar het recente verleden.

Dit komt ook naar voren in strofe 8, waar wederom wordt gesproken over vaders die het land hebben vrijgevochten en dat de nieuwe generatie in navolging daarvan moet blijven vechten voor deze recentelijk verkregen vrede. Deze vrede slaat op het gegeven dat Noorwegen nog maar kort geen onderdeel van Denemarken meer was.¹³³ De link die dit heeft met religie is dat Bjørnson deze overwinning voor het Noorse volk benoemt als het werk van de Heer, waaruit weer blijkt dat hijzelf christelijk was en dit passend vond bij de Noorse identiteit.

De redenen achter zijn verwijzingen naar het christendom liggen dan ook in zijn persoonlijke verleden en in het feit dat Noorwegen een overwegend christelijk land was op het moment dat hij de tekst voor het Noorse volkslied schreef. Daarnaast was Noorwegen op dat moment een jonge natie die een identiteit zonder Denemarken probeerde te creëren. Hierbij keek Bjørnson vooral naar hoe Noorwegen was op het moment dat hij zijn tekst schreef, om zoveel mogelijk verbondenheid met deze natie teweeg te brengen en daarom presenteerde hij Noorwegen als een christelijke natie.

---

¹³³ Jespersen, *A History of Denmark*.

Conclusie

Hoe gebruikten de tekstschrijvers van de volksliederen van Denemarken, Noorwegen en Zweden het nationale verleden om natievorming aan te jagen met het schrijven van hun liederen tussen 1819 en 1859? Deze onderzoeksvraag impliceert dat elk van de tekstschrijvers het nationale verleden gebruikte in de tekst van zijn volkslied. Het gebruikmaken van het nationale verleden is, zoals benoemd, volgens onder andere Maria Grever een onderdeel van het vormen van een nationale identiteit. Uit het ontbreken van concrete verwijzingen naar de nationale geschiedenis in het volkslied van Zweden kan geconcludeerd worden dat dit niet het geval hoeft te zijn. Het aanjagen van natievorming en daarmee een nationale identiteit, is dus mogelijk zonder de nationale geschiedenis.

Voor het Zweedse volkslied geldt dus dat de tekstschrijver het nationale verleden niet heeft gebruikt om natievorming aan te jagen. Het is mogelijk dat ‘je troont op herinneringen van grootse dagen’ verwijst naar nationale geschiedenis, maar dat kan op basis van dit onderzoek niet geconcludeerd worden. Wat uit de gedane analyse wel geconcludeerd kan worden, is dat de nadruk in de tekst van Dybeck niet op de nationale geschiedenis van Zweden ligt. De inspiratie voor Dybecks tekst is te vinden in de Zweedse natuur, die wordt bezongen in het merendeel van *Du gamla, du fria*. Dit past zeer goed bij de achtergrond van Dybeck, die veel op het platteland aanwezig was en onderzoek deed naar volkscultuur en -muziek. Natuur was een terugkerend onderwerp in Zweedse volksmuziek.

Een conclusie die hierbij niet getrokken kan worden is dat Dybeck de nationale geschiedenis niet kende of onbelangrijk achtte. Dybeck was namelijk wel op zoek naar het Zweedse verleden tijdens de vele reizen die hij maakte. Het is dus zeer onwaarschijnlijk dat hij geen kennis had van het nationale verleden van Zweden. Alleen gebruikte Richard Dybeck het nationale verleden nagenoeg niet om natievorming aan te jagen. Hij had dus wel kennis van dit verleden, maar zijn nadruk lag op de omgeving waarin hij vaak verkeerde, de Zweedse natuur. In navolging van deze conclusie kan tevens geconcludeerd worden dat het nationale verleden niet altijd in volksliederen gebruikt wordt en daarmee niet altijd een aanjager van natievorming door volksliederen is. Het ontbreken van dit nationale verleden in het Zweedse volkslied houdt dan ook niet in dat dit lied geen aanjager van natievorming was. Dybeck maakte het Zweedse landschap een aanjager van Zweedse natievorming.

Adam Oehlenschläger, de schrijver van het Deense volkslied, maakte in zijn tekst wel gebruik van het nationale verleden van zijn land. Het hele lied bevat veel verwijzingen naar ‘Oud Denemarken.’ Deze verwijzingen naar ‘Oud Denemarken’ hebben als doel het aanjagen

van nationale gevoelens door terug te kijken naar een lange, rijke geschiedenis. Zo is de oorlog waar Oehlenschläger naar verwijst waarschijnlijk de oorlog die Knoet de Grote voerde ter vereniging van het koninkrijk Denemarken en de religie waarnaar wordt verwezen is de Noordse mythologie. Dit verwijst beide naar een ver verleden van Denemarken.

Dit is in de trend van de Romantiek die Oehlenschläger aanhing gedaan om verbondenheid, op basis van een gemeenschappelijk verleden, maar ook nostalgie te creëren. Dit was nodig omdat Denemarken ten tijde van het schrijven van het volkslied recentelijk veel verliezen te verduren had gekregen en er op economisch gebied slecht aan toe was. Ook zet Oehlenschläger zich af tegen Noorwegen, om te zorgen voor een nieuw gevoel van Deens-zijn, zonder Noorwegen, dat Denemarken recentelijk had verloren ten tijde van het ontstaan van de volksliedtekst.

Ter beantwoording van de onderzoeksvraag voor het Deense volkslied, kan geconcludeerd worden dat Adam Oehlenschläger het nationale verleden gebruikte om een beeld van een lieflijk Oud Denemarken te schetsen, met als doel het koppelen van 'Oud Denemarken' aan het Denemarken van 1819. Hierin dragen de gebruikte mythen en legenden uit de Noordse mythologie en Deense geschiedenis bij aan het opwekken van nostalgische gevoelens, maar ook een hoop op nieuwe betere tijden voor Denemarken, zoals het was in 'Oud Denemarken'.

Bjørnstjerne Bjørnson gebruikte het nationale verleden ook in zijn tekst, maar op een heel andere manier dan Oehlenschläger. Bjørnstjerne Bjørnson beschrijft op het gebied van oorlog voornamelijk Noorse oorlogshelden, mannen die veel betekend hebben voor Noorwegen in het verleden. De reden hierachter is waarschijnlijk dat hij een zekere vorm van strijd lust wil aanjagen bij de Noorse bevolking. Een strijd lust om te vechten voor Noorwegen. Hij verwijst dan ook terug naar recente oorlogen, om gevoelens van trots te creëren voor hoe Noorwegen was ten tijde van het schrijven van zijn tekst.

Ditzelfde is terug te zien in zijn gebruik van het onderwerp religie. De religie die hij in zijn tekst gebruikt, is het christendom. Ondanks dat hij zelf waarschijnlijk christen was, is de reden hierachter dat dit de religie van Noorwegen was ten tijde van het schrijven van zijn liedtekst. In tegenstelling tot Oehlenschläger wilde Bjørnson juist verwijzen naar de zeer recente geschiedenis van zijn land. Noorwegen was in 1859 nog maar heel recent een eigen koninkrijk, nadat het ruim vierhonderd jaar onderdeel was geweest van Denemarken. Het doel van Bjørnson was dan ook het creëren van gevoelens van Noors zijn, in de context van een onlangs gevormd Noorwegen.

Opvallend hierin is dat Bjørnson spreekt over een eenheid tussen Denemarken, Noorwegen en Zweden, terwijl de focus sterk ligt op het recent gevormde Noorwegen. In deze eenheid worden de drie landen wel gepresenteerd als ‘broers’, wat duidt op gelijke verhoudingen tussen de landen en wellicht de hoop uitspreekt dat Noorwegen niet weer slechts een provincie van een ander land wordt.

Ter beantwoording van de onderzoeksvraag voor het Noorse volkslied, kan geconcludeerd worden dat Bjørnstjerne Bjørnson het nationale verleden gebruikte om te verwijzen naar de mensen die streden voor Noorwegen, de toen huidige religie van Noorwegen en dat vooral het recent gevormde Noorwegen centraal staat om nationale gevoelens te creëren voor dit relatief jonge land.

Algemeen kan geconcludeerd worden dat niet alle drie de tekstschrijvers het nationale verleden gebruikten. Oehlenschläger en Bjørnson gebruikten het nationale verleden om de natievorming in Denemarken en Noorwegen aan te jagen, maar hadden uiteenlopende doelen hiermee. Dat Richard Dybeck het nationale verleden van Zweden niet gebruikte in zijn tekst laat zien dat zijn nadruk op andere aspecten dan het nationale verleden lag om natievorming aan te jagen.

Een mogelijkheid tot vervolgonderzoek is dan ook hoe zijn nadruk, de Zweedse natuur, diende als aanjager van natievorming. Toekomstig onderzoek naar de volksliederen van Denemarken en Noorwegen kan liggen in het onderzoeken van andere onderwerpen in de liederen, om zo te onderzoeken of Oehlenschläger en Bjørnson (en wellicht ook Dybeck) het nationale verleden ook nog door andere onderwerpen dan religie en oorlog heen gebruikten om natievorming aan te jagen.

Bibliografie

- Anderson, B., *Imagined Communities* (Londen, New York 2006).
- Boyesen, H.H., 'Björnstjerne Björnson as a Dramatist', *The North American Review* 116:238 (1873) 109-138.
- Brubaker, R., 'Religion and nationalism: four approaches', *Nations and nationalism* 18 (2012) 2-20.
- Davidson, H.R.E., *Scandinavian Mythology* (Verona 1969).
- Fahlander, F., *Texter om arkeologisk kulturmiljövärd: historia, praktik och identitetspolitik* (Göteborg 2000).
- Geller, A., 'Beauty in Function: The Art of Scandinavian Herding Music.' *Retrieved* 2:16 (2012) 1-5.
- Grever, M., *Onontkoombaar verleden: reflecties op een veranderende historische cultuur* (Hilversum 2020).
- Jespersen, K.J.V., *A History of Denmark*, vert. I. Hill en C. Wade (Hampshire 2011).
- Kent, N., *A Concise History of Sweden* (New York, 2008).
- Larsen, K., *A History of Norway* (Londen 1948).
- Larsen, U.H., *Vikingernes religion og livsanskuelse* (Odense 1989).
- Lauring, P., *A History of the Kingdom of Denmark*, vert. D. Hohnen (Kopenhagen 1960).
- Ling, J., "From Swedish folk music to world music: Johan Hedin's transition from keyed fiddle player to modern composer." *Play It Like It Is* (Aberdeen 2006).
- Lorenz, C., *De constructie van het verleden: een inleiding in de theorie van de geschiedenis* (Amsterdam 2008).
- Molenaar, H.A., *Ódinns Gift* (Meppel 1985).
- Moreno-Luzón, J., 'The strange case of a national anthem without lyrics: music and political identities in Spain (1785-1913)', *Journal of Iberian and Latin American Studies* 23:3 (2017) 367-382.
- Nielsen, L.M., 'Adam Oehlenschläger Biergtrolden (1803-1861)' *Aurorae Borealis Studia Classica* 9 (2020).
- Payne, W.M., 'Adam Gottlob Oehlenschläger', *The Sewanee Review* 8:2 (1900) 129-146.
- Reed, W.L., *National Anthems of the World* (Londen 1997).

Ronström, O., Malm, K. en Lundberg, D., 'Concerts and Festivals: Public Performances of Folk Music in Sweden', *The World of Music* 43:2/3 (2001) 49-64.

Scott, F.D., *Sweden: the Nation's History* (Ontario 1978).

Smith, A.D., 'State-making and nation-building' *States in history* 15 (1986) 228-263.

Vermeyden, P. en Quak, A., *Van Ægir tot Ymir: personages en thema's uit de Germaanse en Noordse mythologie* (Nijmegen 2000).

Wessels, L.H.M. en Bosch, T., *Nationalisme, naties en staten. Europa vanaf circa 1800 tot heden* (Nijmegen 2012).

Willcox, L.C., 'Bjornstjerne Bjørnson' *The North American Review* 192:656 (1910) 44-55.

Williams, H., 'He Landed on the Island of the Goths': Haunted by Phantom Inscriptions', *Futhark International Journal of Runic Studies* 1:10 (2010).

Gebruikte websites:

<https://muzikum.eu/nl/national-anthems-nationale-volksliederen/denemarken-der-er-et-yndigt-land-songtekst-nederlandse-vertaling>

Højskolesangbogen <https://hojskolesangbogen.dk/om-sangbogen/historier-om-sangene/d/der-er-et-yndigt-land> (geraadpleegd 27 mei 2022).

Bijbel Statenvertaling, <https://www.online-bijbel.nl/bijbelboek/Numeri/6/22-27> (geraadpleegd 28-05-2022).

Margrete 1, New World Encyclopedia, https://www.newworldencyclopedia.org/entry/File:Margrete_1.jpg (geraadpleegd 13-06-2022).

Bijlage 1 – Volkslied van Denemarken

Deens: Fædrelands-Sang

‘Denne krog af verden tilsmiler mig frem for alle.’¹³⁴

1 Der er et yndigt Land, det staaerr med brede Bøge, nær salten østerstrand. Det bugter sig i Bakke Dal, det hedder gamle Danmark, og det er Freias Sal.

2 Der sad i fordums Tid, de harniskklædte Kæmper, udhvilede fra Strid; Saa drog de frem til Fienders meen, nu hvile deres bene, bag Høiens Bautasteen.

3 Det Land endnu er skiønt, thi blaa sig Søen belter, og løvet staaerr saa grønt; og ædle Qvinder, skiønne Møer og Mænd, og raske Svende, beboe de Danskes øer.

4 Vort Sprog er stærkt og blødt, vor Tro er reen og luttret. Og Modet er ei dødt. Og hver en Dansk er lige fri, hver lyder tro sin Konge, men Trældom er forbi.

5 Et venligt Syd i Nord er, grønne Danarige, din axbeklædte Jord. Og Snekken gaaer sin stolte Vei. Hvor Ploug og Kiølen furer, der svigter haabet ei.

6 Vort Dannebrog er smukt, det vifter hen ad Havet med Flagets røde bugt. Og stedse har sin Farve hvid dit hellige Kors i Blodet, O Dannebrog, i Strid.

7 Karsk er den Danskes Aand, den hader Fordoms Lænker, og Sværmeriets Baand. For Venskab aaben, kold for Spot, slaaer aerlig Jydes Hierte, for Pige, Land og Drot.

8 Jeg bytter Danmark ei, for Ruslands Vinterørkner, for Sydens Blomstermai. Ei pest og slanger kiende vi, ei Vesterlandets Tungsind, ei østens Raseri.

Nederlands: Vaderlandslied

‘Dat hoekje lacht mij boven alle andere toe.’¹³⁵

1 Er is een lieflijk land, dat staat met grote beuken, nabij het zoute oostelijke strand. Het kronkelt door de heuvelvallei, dat heet Oud Denemarken, en het is Freya’s zaal.

2 Daar waren in vroegere tijden, de strijders in hun harnas, rustende van de strijd. Dan trokken zij weer ten strijde met de vijand, nu rusten hun beenderen, achter de steen van de heuvel.

3 Het land is nog altijd mooi, door het blauw van zijn wateren, en de bladeren die zo groen zijn. En nobele getrouwde vrouwen, mooie maagden en getrouwde mannen en gezonde knapen, bewonen de Deense eilanden.

4 Onze taal is sterk en zacht, ons geloof is puur en verfijnd. De moed is niet dood. En elke Deen is even vrij, iedereen luidt trouw aan zijn koning, maar de slavernij is voorbij.

5 Een vriendelijk Zuiden in het Noorden is groen Denemarken, de aarde is bedekt met bijlen. De slak gaat zijn trotse weg. Waar ploeg en kielen doorkruisen, faalt de hoop niet.

6 Onze Dannebrog is prachtig, hij zwaait over de zee met de rode baai van de vlag. En heeft altijd zijn kleur wit, uw heilig kruis in het bloed, o Dannebrog, in de strijd.

7 Karsk is de geest van de Denen, hij haat de ketenen van vooroordelen en de band van zwermen. Voor open vriendschap, ongevoelig voor spot, slaat Jutlanders eerlijk in het hart, voor meisje, land en koning.

8 Ik ruil Denemarken niet voor de Russische winterwoestijnen, niet voor de bloemenmei in het zuiden. Wij kenden geen pest, slangen, westerse melancholie, en oosterse razernij.

¹³⁴ Citaat van Horatius dat geldt als het motto van het volkslied, origineel: “*Ille terrarum mihi præter omnes Angulus ridet.*” Uit: Horatius Oden 2.6.13. <https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/der-er-et-yndigt-land-af-adam-oehlschlaeger-1819/> (geraadpleegd 11-05-2022).

¹³⁵ Ensie Encyclopedie <https://www.ensie.nl/> (geraadpleegd 11-05-2022)

9 Vor Tid ei staaer i Dunst, den haevet har sin Stemme for Videnskab og Kunst. Ei Bragis og ei Mimers Raab har vakt i lige Straekning et bedre Fremtids Haab.

10 Ei stor, vor Fodestavn, dog haever sig blandt Staeder dit stolte Kiobenhavn. Til bedre By ei Havet kom, ja ingen Flod i Dalen, Fra Trondhime og til Rom.

11 Med helig Varetaegt bevare du Alfader! Vor gamle Kongeslaegt. Kong Fredrik ligner Fredegod; hvor er en bedre Fyrste, af bedre Helteblod?

12 Hil drot og fædreland! Hil hver en Danneborger, som virker hvad han kan. Vort gamle Danmark skal bestaae, saalænge bøgen speiler, Sin Top i bølgen blaa.¹³⁶

9 Onze tijd staat niet in damp, het heeft zijn stem verheven tot wetenschap en kunst. Niet Bragis' en Mimers schreeuw hebben in gelijke mate een betere hoop voor de toekomst gewekt.

10 Een groot, onze geboorteplaats, maar het trotse Kopenhagen verrijst tussen de plaatsen. Geen betere stad kwam uit de zee, ja, geen rivier in de vallei, van Trondheim tot aan Rome.

11 Met heilige zorg beware u Alfader! Voor het oude koningshuis. Koning Frederik lijkt op Fredegod; waar is een betere prins, met beter heldenbloed?

12 Leve koning en vaderland! Leve iedere Deen, die werkt zo hij kan. Ons oude Denemarken zal blijven bestaan, zolang de top van de beuk weerspiegelt in de blauwe golven.

---

¹³⁶ Danmarks Historien, <https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/der-er->

et-yndigt-land-af-adam-oehlschlaeger-1819/ (ge- raadpleegd 11-05-2022).

Bijlage 2 - Volkslied van Noorwegen

Noors: Ja, vi elsker dette landet

1 Ja, vi elsker dette landet, som det stiger frem, furet, værbit over vannet, med de tusen hjem. Elsker, elsker det og tenker, på vår far og mor Og den saganatt som senker, drømme på vår jord.

2 Dette landet Harald berget med sin kjemperad, dette landet Håkon verget medens Øyvind kvad; Olav på det landet malte korset med sitt blod, fra dets høye Sverre talte Roma midt imot.

3 Bønder sine økser brynte hvor en hær dro frem, Tordenskiold langs kysten lynte, så den lystes hjem. Kvinner selv stod opp og strede som de vare menn; andre kunne bare grede, men det kom igjen!

4 Visstnok var vi ikke mange, men vi strakk dog til, da vi prøvdes noen gange, og det stod på spill; ti vi heller landet brente enn det kom til fall; husker bare hva som hendte ned på Fredrikshald!

5 Hårde tider har vi døyet, ble til sist forstøtt; men i verste nød blåøyet frihet ble oss født. Det gav faderkraft å bære hongersnød og krig, det gav døden selv sin ære -og det gav forlik.

6 Fienden sitt våpen kastet, opp visiret for, vi med undren mot ham hastet, ti han var vår bror. Drevne frem på stand av skammen gikk vi søderpå; nu vi står tre brødre sammen, og skal sådan stå!

7 Norske mann i hus og hytte, takk din store Gud! Landet ville han beskytte, skjønt det mørkt så ut. Alt hva fedrene har kjempet, mødrene har grett, har den Herre stille lempet så vi vant vår rett.

8 Ja, vi elsker dette landet, som det stiger frem, furet, værbit over vannet, med de tusen hjem. Og som fedres kamp har hevet det av nød til seir, også vi, når det blir krevet, for dets fred slår leir.¹³⁷

Nederlands: Ja, wij houden van dit land

1 Ja, wij houden van dit land, zoals het oprijst, ruig, verweerd, uit het water, met de duizend huizen. Houdt, houdt van het en denk aan ons va en moe, en de sagenacht die neerdaalt, moge we dromen op onze grond.

2 Dit land dat Harald redde met zijn kamperaad dit land dat Håkon verdedigde met Øyvinds epen; Olav schilderde op dat land het kruis met zijn bloed, de grootse Sverre sprak Rome tegemoet.

3 Landbouwers slepen hun bijlen, waaruit een leger kwam, Tordenskjold bliksemde langs de kust, zodat het leger huiswaarts ijde. Vrouwen zelf stonden recht en streden alsof ze mannen waren; anderen konden slechts huilen, maar het leger keerde terug!

4 Blijkbaar waren we niet met velen, doch vielen wij dapper aan naar voor, toen we enkele op de proef werden gesteld en het land op spel stond lieten we het liever branden dan dat het ten val zou komen; weet alleen nog wat geschiedde op weg naar Fredrikshald!

5 Harde tijden die wij geduld hadden, verstoten werden zij tot slot; maar in de hoogste nood werd een gevochten vrijheid voor ons geboren. Het gaf de vaderkracht hongersnood en oorlog te torsen, het gaf de dood zelf zijn eer - en het kwam tot een gelijk.

6 De vijand gooide zijn wapens neer, op het vizier, waarmee wij wonderlijk naar hem haastten, want hij was onze broer. Voorwaarts gedreven door een staat van schaamte, gingen we naar het zuiden; nu staan wij als drie broers samen, en zo moet het zijn!

7 Noorse man in huis en hut, dank uw Grote God. Hij zal het land beschermen, zelfs al ziet het er donker uit. Alles waar onze vaders voor vochten, onze moeders voor weenden, heeft de Heer volbracht, zodat wij ons recht wonnen.

8 Ja, wij houden van dit land, zoals het oprijst, ruig, verweerd, uit het water, met de duizend huizen. En zoals onze vaders strijd geleverd hebben, dat van nood naar zegen, ook wij, wanneer het wordt verlangd, strijden voor deze vrede.

¹³⁷ Reed, *National Anthems of the World*.

Bijlage 3 - Volkslied van Zweden

Zweeds: Du gamla, du fria

1 Du gamla, du fria, du fjällhöga Nord,
du tysta, du glädjrika sköna.

Jag hälsar dig vänaste land uppå jord,
din sol, din himmel dina ängder gröna!
din sol, din himmel dina ängder gröna!

2 Du tronar på minnen från fornstora dar,
då ärat ditt namn flög över jorden.

Jag vet att du är, och du blir vad du var
Ja, jag vill leva, jag vill dö i Norden!
Ja, jag vill leva, jag vill dö i Norden!¹³⁸

Nederlands: Jij oude, jij vrije

1 Gij oude, gij vrije, gij bergachtig Noorden,
gij stille, gij vreugderijke schoonheid.

Ik groet u, lieflijkste land op aarde
jouw zon, jouw hemel, jouw groene velden!
jouw zon, jouw hemel, jouw groene velden!

2 Je troont op herinneringen van grootse dagen,
toen jouw glorieuze naam over de aarde vloog.

Ik weet hoe je bent en dat je blijft hoe je
was. Ja, ik zal leven, ik zal sterven in het
Noorden! Ja, ik zal leven, ik zal sterven in het
Noorden!

---

¹³⁸ Reed, *National Anthems of the World*.